

**MINTAQADA IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISHINI
TA'MINLASHNING ZAMONAVIY YECHIMLARI****Sherzod Yuldoshev**

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, biotexnologiyalar va chorvachilik
universiteti Toshkent filiali o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14128559>

2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirishga doir qator maqsad va vazifalar nazarda tutildi. Jumladan, Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotni — 1,6 baravar va 2030 yilga borib aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSH dollaridan oshirish hamda «daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar» qatoriga kirish uchun zamin yaratish ko'zda tutilgan.

Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yil yakuniga ko'ra O'zbekistonda yalpi ichki mahsulot hajmi joriy narxlarda 1,07 kvadrillion so'mni tashkil qildi.

Iqtisodiy o'sish 2022-yil darajasiga nisbatan 6 foizga yetdi. O'rtacha dollar kursi bo'yicha (11 741 so'm) o'tgan yili nominal YAIM 90,8 milliard dollarni tashkil etdi, bu 2022-yilga nisbatan 10,4 milliard dollarga ko'pdir. YAIM haqida batafsil ma'lumotlar Statistika agentligining YAIM ishlab chiqarish bo'yicha alohida hisobotida e'lon qilinadi.

Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulot 28,98 million so'mni (2468 dollarga yaqin) tashkil etdi. Bu ko'rsatkich 4,07 million so'mga yoki so'm bilan ifodalanganda 16,3 foizga (9,4 foizga yoki 213 dollarga) oshdi.

BMT tahlillariga ko'ra, suv taqchilligi tufayli mintaqamiz davlatlari har yili qariyb 2 milliard dollargacha mablag' yo'qotmoqda. Bunday murakkab jarayon yanada kuchaysa, muammolar kompleks hal etilmasa, kelgusida aholi jon boshiga suv bilan ta'minlash ko'rsatkichi 25 foizga, hosildorlik esa 40 foizga qisqarib ketishi mumkin.

Mintaqamizda bunday murakkab iqlim sharoitida, qishloq xo'jaligiga tayanib barqaror iqtisodiy o'sish ta'minlab bo'lmaydi. "Yashil" iqtisodiyot, innovatsiyalar, yuqori texnologiyalar, logistika, muqobil energetika, "aqlli" qishloq xo'jaligi, zamonaviy ijtimoiy infratuzilmani yaratish va boshqa sohalardagi yirik loyihalarni qo'llab-quvvatlash esa hozirgi kunda dolzarb masala va yechimini kutayotgan investitsiya talab choralardir.

Investitsiyalar, innovatsiyalar, siyosat va moliya XXI asrning iqtisodiy o'sish modelini belgilashda markaziy rol o'ynaydi. Agar biz barcha uchun barqaror, mustahkam va inklyuziv kelajakni yaratmoqchi bo'lsak, ushbu to'rtta asosiy masala bo'yicha mintaqamiz davlatlari hamkorlik qilish juda muhimdir.

Dunyoda yuz berayotgan inqirozlarning chuqurlashishi jamiyatimiz va iqtisodiyotimizdagi barqaror bo'lmagan tendentsiyalardan kelib chiqishini anglash kuchaydi. Biz asosiy tarkibiy muammolarni ularning manbasida hal qilishimiz kerak. Mavjud iqtisodiy modellari keltirib chiqaradigan ijtimoiy va ekologik stresslarga qarshi kurashgan holda, barqaror o'sishni ta'minlaydigan va iqtisodiyotimizni o'zgartiradigan yevropa davlatlarining iqtisodiy modellarni sinab ko'rishni taqazo etadi.

Xususi sektor barqaror iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Rivojlangan va sog'lom xususi sektorlarga ega bo'lgan mamlakatlar odatda iqtisodiy o'sish va aholi turmush darajasi yuqori darajada bo'ladi. Korxonalarning mahsuldorligi va raqobatbardoshligini oshirish hamda oqilona fiskal yondashuv rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Mintaqada chiqindilarni qayta ishlash va takomillashtirish orqali chiqindilarni kamaytirish, toza ekotizimni qo'llab-quvvatlash, obodonlashtirish boshqaruvini kuchaytirish va yashil turizmni rivojlantirish ustida ishlash va mintaqada energiyadan samarali foydalanishni rag'batlantirish va kam emissiya qiluvchi firmalar uchun daromadlarni oshirish uchun global bozorlar orqali emissiyalarni sotish orqali dekarbonizatsiyadan yanada foyda olish choralari ishlab chiqishni talab qilmoqda.

Bugungi kunda respublikamizda erkin iqtisodiy zonalar modernizatsiya qilinmoqda ayrim sohalarda chuqur islohotlarni talab qiladi:

- ishlab chiqarishga zamonaviy yuqori texnologiyalarni joriy etish mahalliy va yuqori sifatli raqobatbardosh mahsulotlar tashqi bozorlar va jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish xorijiy investitsiyalar;

- hududning mahsulot va resurslaridan samarali foydalanish, ishga tushirish

- yangi foydali qazilmalarni qayta ishlash korxonalari;

- korxonalar o'rtasida ishlab chiqarish kooperatsiyasini rivojlantirish, respublikaning maxsus sanoat zonalarida ishlash va mahalliyashtirish mahalliy xomashyo asosida yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarish;

- mintaqaviy rivojlanish va undan samarali foydalanish transport, muhandislik, aloqa va ijtimoiy infratuzilma;

Investorlarning erkin iqtisodiy zonalarga bo'lgan yuqori qiziqishidan foydalanib, qulayliklar va iqtisodiy jozibadorlikni oshirish chet el sarmoyasini minaqataga olib kirish ustuvor vazifadir.

Iqtisodiy o'sishga investitsiyalarning yo'nalishlari va ustuvorliklari va ularning barqaror rivojlanishdagi roli har xil bo'lishi mumkin va har bir mamlakat yoki mintaqaning o'ziga xos sharoitlariga bog'liq. Biroq, aniqlanishi mumkin bo'lgan ba'zi umumiy yo'nalishlar va prinsiplar mavjud:

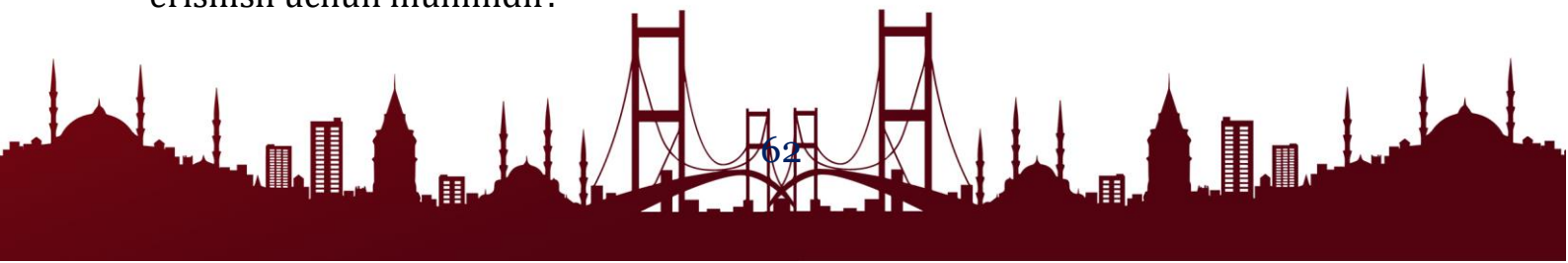
Inson kapitaliga investitsiyalar investitsiyalarning ustuvor yo'nalishlari ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya hisoblanadi. Inson kapitalining rivojlanishi mehnatning malakasi va mahsuldorligini oshiradi, bu esa iqtisodiy o'sishga yordam beradi. Bundan tashqari, ijtimoiy sohaga sarmoya kiritish hayot sifatini yaxshilaydi va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun muhim bo'lgan ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Infratuzilmaga investitsiyalar transport, energetika, kommunikatsiya va boshqa infratuzilma turlarini rivojlantirish iqtisodiyotning yanada samarali ishlashi uchun sharoit yaratadi va turli sohalarga investitsiyalarni rag'batlantiradi. Bundan tashqari, infratuzilma loyihalari, ayniqsa ekologik barqarorlikka qaratilgan loyihalar atrof-muhit sifatini yaxshilash va barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Texnologik innovatsiyalarga investitsiyalar yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni rivojlantirish mehnat unumdorligini oshirish, mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash va yangi bozorlarni yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ilmiy-tadqiqot ishlariga sarmoya kiritish, yangi texnologiyalarni joriy etish va iqtisodiyotni raqamlashtirish iqtisodiy o'sishni sezilarli darajada tezlashtirishi va barqaror rivojlanishga yordam berishi mumkin.

Yashil texnologiyalar va infratuzilmaga investitsiyalar ekologik barqarorlik barqaror rivojlanishning tobora muhim jihatiga aylanmoqda. Qayta tiklanadigan energiyaga sarmoya kiritish, resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni boshqarish va boshqa ekologik toza texnologiyalar va loyihalar atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytirishga va iqtisodiyotning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlashga yordam beradi.

Ijtimoiy mas'uliyatli loyihalarga investitsiyalar korporativ ijtimoiy mas'uliyat va qashshoqlik, tengsizlikka qarshi kurashish, kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy adolatning boshqa jihatlariga qaratilgan ijtimoiy loyihalarga investitsiyalar ham barqaror rivojlanishga erishish uchun muhimdir.

Barqaror iqtisodiy o'sishga erishgan davlatlar Tailand eng barqaror iqtisodiyotga ega davlat deb topilgan. Uning ortidan Singapur, Yaponiya, Shveytsariya, Tayvan, Isroil, Islandiya, Norvegiya, Janubiy Koreya, Daniya va Hongkong kelmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, PF-60,- 28.01.2022y
2. Harrod R. Towards the theory of economic dynamics. [rod/neoksodl.htm](http://orel.rsl.ru/nettext/economic/har-rod/neoksodl.htm).
[http://orel.rsl.ru/nettext/economic/har-](http://orel.rsl.ru/nettext/economic/har-rod/neoksodl.htm)
3. Romer P.M. Science, Economic Growth and Public Policy, 1996. <http://www.stanford.edu/%7Epromer>.
4. Helpman E. The Mystery of Economic Growth, 2004. <http://post.economics.harvard.edu/faculty/helpman/helpman.html>.
5. data.gov.uz – Ўзбекистон очиқ маълумотлар базаси
6. stat.uz
7. www.gazeta.uz

